

Μάθημα 1ο
Η Αθήνα μεταξύ μύθου και ιστορίας
στα γραπτά του Οθωμανού περιηγητή Εβλιά Τσελεμπί

Σημειώσεις για το εργαστήριο δημιουργίας εφαρμογής
Ψηφιακής Αφήγησης

Το «Βιβλίο των ταξιδιών» του Εβλιά Τσελεμπί είναι ένα εξαιρετικό μέσο για την αφήγηση ιστοριών. Μέσα από το κείμενό του, ο συγγραφέας μεταφέρει τις παραδόσεις, τους θρύλους και τους μύθους που επικρατούσαν σε κάθε τόπο, την εποχή που πραγματοποιούσε την περιήγησή του, ενώ παράλληλα καταγράφει σημαντικά ιστορικά γεγονότα, όπως εκστρατείες και πολιορκίες.

Ο όγδοος τόμος του «Βιβλίου των ταξιδιών» του Εβλιά είναι αφιερωμένος στον ελλαδικό χώρο. Από το υλικό αυτού του όγδου βιβλίου, ο πολεοδόμος και λαογράφος Κώστας Η. Μπίρης συγκέντρωσε, το 1959, τις αφηγήσεις για την Αθήνα και τις εξέδωσε σε ένα βιβλίο, με τον τίτλο *Τὰ Ἀττικὰ τοῦ Ἐβλιᾶ Τσελεμπί*. Τόσο η εισαγωγή όσο και τα διευκρινιστικά σχόλια του Μπίρη είναι διαφωτιστικά και μας βοηθούν να διακρίνουμε τον μύθο από την ιστορική πραγματικότητα. Την έκδοση αυτή μπορείτε να την βρείτε στον ακόλουθο [σύνδεσμο](#).

Έχοντας λοιπόν ως οδηγό τα *Ἀττικὰ* του Εβλιά, σας καλούμε να δημιουργήσετε τις δικές σας ψηφιακές αφηγήσεις. Χρησιμοποιώντας στοιχεία από την περιπλάνηση του Εβλιά στην Αθήνα και εμπλουτίζοντας την αφήγηση με οπτικό υλικό από σχέδια Ευρωπαίων περιηγητών που μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα travelogues.gr του Ιδρύματος Λασκαρίδη, μπορείτε και εσείς ψηφιακά να αναπαραστήσετε τους φανταστικούς (και μη) κόσμους που περιέγραψε ο μεγάλος αυτός ταξιδιώτης!

Σας προτείνουμε ενδεικτικά κάποιες ιστορίες που περιλαμβάνονται στο «Βιβλίο των ταξιδιών» και τις οποίες μπορείτε να αφηγηθείτε με τον δικό σας τρόπο, εμπλουτίζοντάς τες κατά την κρίση σας.

1) Ο βασιλιάς Σολομώντας και η βασίλισσα του Σαβά ιδρύουν την Αθήνα

Ο έρωτας του βιβλικού βασιλιά Σολομώντα για τη βασίλισσα του Σαβά ήταν ένα αγαπημένο θέμα στην τέχνη και τη λογοτεχνία και έχει εμπνεύσει πίνακες, όπερες και κινηματογραφικές ταινίες. Στην αφήγηση του Εβλιά, το ζευγάρι πετά από την Παλαιστίνη μέχρι την Κρήτη και από εκεί στην Αθήνα, όπου γίνονται γενάρχες μιας γενιάς βασιλικής που φτάνει μέχρι τον Μεγαλέξανδρο. Ο Μπίρης εντοπίζει στην αφήγηση αυτή στοιχεία από τον αρχαιοελληνικό μύθο της αρπαγής της Ευρώπης από τον Δία, ο οποίος έχει διασκευαστεί ώστε να περιλαμβάνει βιβλικές προσωπικότητες γνώριμες στους κατοίκους της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας μέσα από τα ιερά κείμενα του χριστιανισμού και του Ισλάμ. Περιγράψτε τη μυθική αυτή αφήγηση, βοηθώντας όμως τον θεατή να ξεμπλέξει την ιστορία από τον μύθο.

2) Τα παλάτια του βασιλιά Σολομώντα στην Αθήνα

Άλλη μία φορά που ο Εβλιά αντλεί στοιχεία από τον βιβλικό μύθο του βασιλιά Σολομώντα και της βασίλισσας του Σαβά. Χρησιμοποιήστε τη μυθική περιγραφή του Εβλιά, ο οποίος αναφέρει τον ναό του Ολυμπίου Διός στην Αθήνα ως ανάκτορο, για να ξεδιαλύνετε τον μύθο από την πραγματικότητα και να αφηγηθείτε την πραγματική ιστορία των μεγαλοπρεπών αυτών ερειπίων. Αντλήστε στοιχεία από την ιστορία και τη μυθολογία, χωρίς όμως να περιοριστείτε στην αρχαιότητα. Οι στυλίτες μοναχοί και το υπαίθριο τζαμί που λειτουργούσε εκεί δίνουν εξαιρετικές ευκαιρίες για όμορφες ιστορικές αφηγήσεις.

3) Ο Παρθενώνας ως χριστιανική εκκλησία και μουσουλμανικό τέμενος

Ο Παρθενώνας, ναός αφιερωμένος στην προστάτιδα θεά της πόλης, την Αθηνά, από τον 5ο αι. μ.Χ. και έπειτα λειτουργεί ως ναός του βιβλικού Θεού, αρχικά ως εκκλησία, γνωστή ως Παναγιά η Αθηνιώτισσα, και έπειτα ως τζαμί (1458-1821). Οι Οθωμανοί ελάχιστες επεμβάσεις έκαναν στον ναό, πέρα από το να προσθέσουν μιναρέ και μιχράμπ (ημικυκλική εσοχή που υποδεικνύει την κατεύθυνση προς την ιερή πόλη της Μέκκας). Ο Εβλιά θαυμάζει τις τοιχογραφίες στον εξωνάρθηκα, αλλά και το μαρμάρινο τέμπλο, τον επισκοπικό θρόνο και τον άμβωνα του χριστιανικού Παρθενώνα. Στην αφήγησή του, μπλέκει για ακόμη μία φορά τον Πλάτωνα, ο οποίος υποτίθεται ότι με τα μαγικά του κρατούσε άσβεστο το καντήλι του ναού και δίδασκε τους μαθητές του από τον άμβωνα. Με βάση την αφήγηση του Εβλιά, περιγράψτε την άγνωστη ιστορία ενός από τους πιο γνωστούς ναούς της αρχαιότητας ως χριστιανικό και μουσουλμανικό τόπο λατρείας.

4) Το Ωρολόγιο του Κυρρήστου ως σκηνή του Πλάτωνα

Ο Εβλιά περιγράφει έναν μαρμάρινο πύργο που είδε στην Αθήνα ως σκηνή του Πλάτωνα. Είναι πιθανό το οκταγωνικό του σχήμα να του θύμιζε τις σκηνές που έπαιρναν μαζί τους οι Οθωμανοί στις πολεμικές τους εκστρατείες. Εκεί υποτίθεται ότι ο Πλάτωνας δίδασκε τους μαθητές του, ενώ στην κορυφή του έστεκε καθρέπτης για να βλέπουν οι Αθηναίοι όποτε πλησίαζε εχθρός. Γράφει επίσης ότι από τη σκεπή κρεμόταν φυλαχτό που κρατούσε τα βλαβερά ζώα και έντομα μακριά. Βρείτε τι από αυτά που περιέγραψε ο Εβλιά ήταν ακριβές και τι ήταν μύθος. Πείτε την ιστορία του Ωρολογίου του Κυρρήστου, δίνοντας ακριβείς πληροφορίες για την ιστορία και τη χρήση του κτιρίου. Περιγράψτε τη ζωφόρο με τα γλυπτά των θεών των ανέμων και μην ξεχάσετε να ανατρέξετε στη μυθολογία για να αφηγηθείτε τους έρωτες του Βορέα και του Ζέφυρου.

Η αφήγηση του Εβλιά είναι απλώς η αφορμή: όπως ακριβώς εκείνος κατέγραψε τους λαϊκούς θρύλους της Αθήνας, έτσι και εσείς μπορείτε να αξιοποιήσετε τις παραδόσεις του τόπου σας, όπου ο μύθος έμπλεξε με την ιστορία. Μελετήστε λοιπόν τους λαϊκούς μύθους και θρύλους και, ερμηνεύοντάς τους με βάση τα σύγχρονα δεδομένα, ξεχωρίστε το μυθικό από το ιστορικό στοιχείο και αποκωδικοποιήστε τα μηνύματα, τα νοήματα και τις αξίες που εμπεριέχονται!